खतरनाक साँप

लेखन - डॉ. मोहम्मद साजिद खान

चित्रांकन - मेघा अरुण

आभार

कार्यक्रम समन्वयक

प्रो. उषा शर्मा, *प्रोफ़ेसर एवं प्रभारी,*
राष्ट्रीय साक्षरता केंद्र प्रकोष्ठ, एन.सी.ई.आर.टी., दिल्ली

लेखन

डॉ. मोहम्मद साजिद खान

चित्रांकन

मेघा अरुण

मार्गदर्शन

प्रो. नीना सबनानी, *एनिमेटर एवं सहायक संकाय*,
डिज़ाइन विभाग, भारतीय प्रौद्योगिकी संस्थान, हैदराबाद

आभार ज्ञापन

श्री श्याम सिंह सुशील, *लेखक*
श्री अक्षय कुमार दीक्षित, *मेंटर,* शिक्षा निदेशालय, दिल्ली प्रशासन, दिल्ली
डॉ. प्रसाद एस ओंकार, *प्रमुख (डिज़ाइन) एवं एसोसिएट प्रोफ़ेसर*, आई.आई.टी., हैदराबाद
प्रो. दीपक जॉन मैथ्यू , *प्रोफ़ेसर* , डिज़ाइन विभाग, आई.आई.टी., हैदराबाद
श्री डेल्विन जूड रेमेडियोज, *सहायक प्रोफ़ेसर*, डिज़ाइन विभाग, आई.आई.टी., हैदराबाद
श्रीमती अंकिता रॉय, *सहायक प्रोफ़ेसर*, डिज़ाइन विभाग, आई.आई.टी., हैदराबाद
डॉ. मोहम्मद शाहिद, *सहायक प्रोफ़ेसर*, डिज़ाइन विभाग, आई.आई.टी., हैदराबाद
डॉ. सौरव देवरी, *सहायक प्रोफ़ेसर*, डिज़ाइन विभाग, आई.आई.टी., हैदराबाद
डॉ. शुहिता भट्टाचार्जी, *सहायक प्रोफ़ेसर*, उदार कला विभाग, आई.आई.टी., हैदराबाद
श्री गौतम गोस्वामी, *सहायक प्रोफ़ेसर*, एनीमेशन एवं मल्टीमीडिया विभाग,
बिरला प्रौद्योगिकी संस्थान, जयपुर
श्री मोहम्मद शाह आलम, *वरिष्ठ परामर्शदाता (आई.सी. टी.)*,
राष्ट्रीय साक्षरता केंद्र प्रकोष्ठ , एन.सी.ई.आर.टी., दिल्ली
सुश्री भावना खेड़ा, *कनिष्ठ परियोजना अध्येता*,
राष्ट्रीय साक्षरता केंद्र प्रकोष्ठ, एन.सी.ई.आर.टी., दिल्ली

उल्लास
ULLAS
नव भारत साक्षरता कार्यक्रम
जन जन साक्षर

ખતરનાક સાપ

લેખન

ડૉ. મોહમ્મદ સાજીદ ખાન

ચિત્રાંકન

મેઘા અરુણ

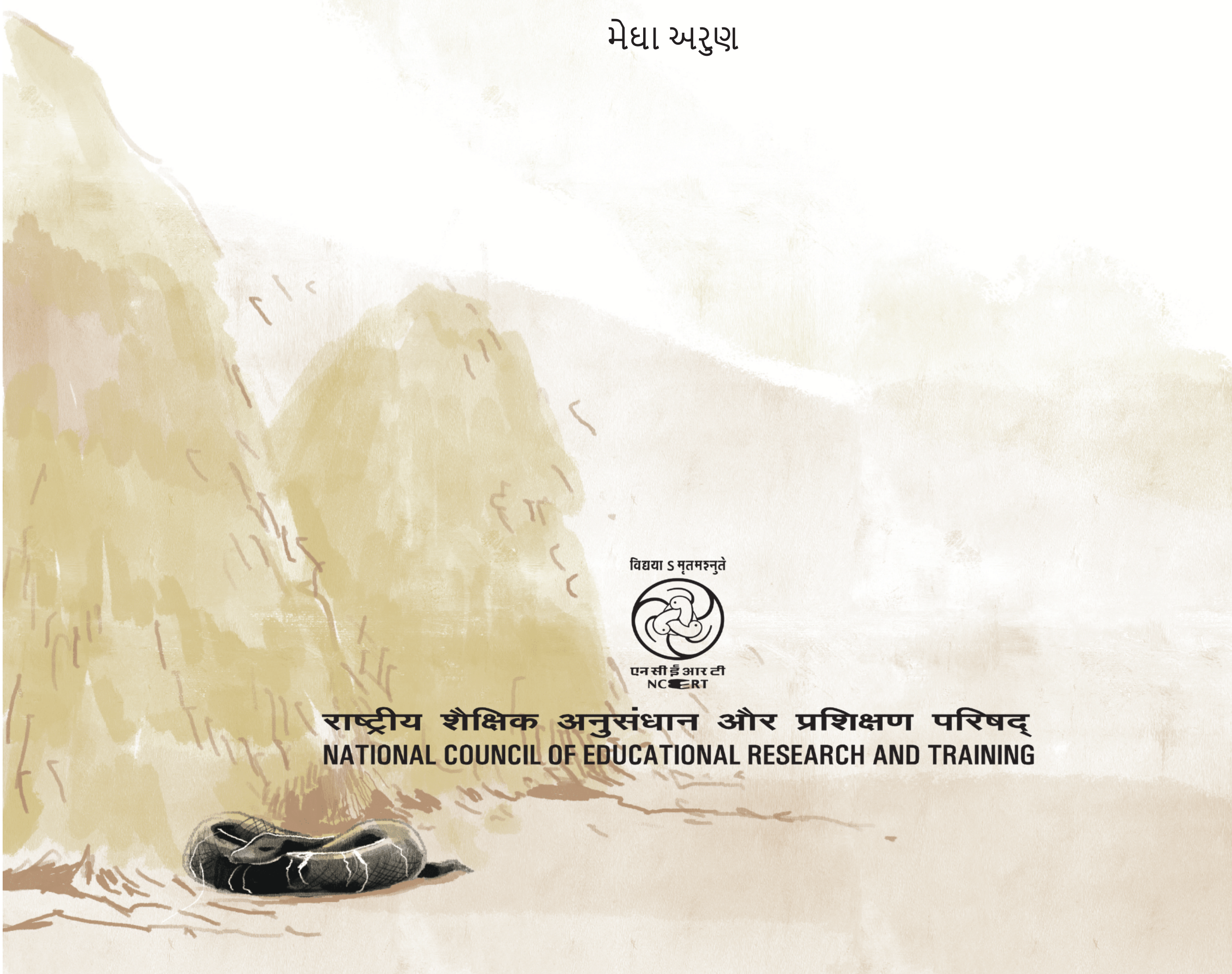

विद्ययाऽमृतमश्नुते
एन सी ई आर टी
NCERT

राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद्
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

દરરોજ સાંજની જેમ આજે પણ ફુલમતી રસોઇ બનાવવા માટે
ઘડા લેવા ગઈ હતી.
ત્યારે તેનો પગ સાપની પૂંછડી પર પડી ગયો
અને બચાવમાં સાપે તેને દંશ મારી દીધો

શું કહ્યું? શું ફૂલમતીને સાપ કરડ્યો?
હા ભાઈ, જલ્દી આવો!
હે ભગવાન! તેની રક્ષા કરજો
આટલું કહી જગેસર ઘર તરફ દોડી ગયો.
જગેસર ઘરના દરવાજે ઉભેલા ટોળાને વિખેરી અંદર પહોંચ્યો

મીઠુ કાકાએ ડંખના નશિાન ઉપર ટુવાલ સજ્જડ બાંધ્યો હતો.
ફૂલમતી બેભાન બની રહી હતી.
જગેસરને શું કરવું તે ખબર નહોતી પડી રહી
ઉતાવળમાં બધા તેને ગામના ગણેશ નામના ભૂવા પાસે લઈ ગયા.

વળગાડ ઉતારનારે મંત્રનો પાઠ શરૂ કર્યો, પરંતુ ફૂલમતીના શરીરમાં કોઈ હલચલ જણાતી ન હતી. પછી વળગાડવાળાએ તેના મોંમાં ઉકાળો નાખવાનો પ્રયાસ કર્યો પરંતુ તેના દાંત ચોંટેલા હોવાને કારણે આખો ઉકાળો બહાર નીકળી ગયો.
હવે વળગાડ દૂર કરનારાએ તેની થેલીમાંથી કાળા રંગની દવાની બોટલ કાઢી. ફૂલમતીના નાકમાં દવા નાખવા તે આગળ વધ્યો કે તરત જ મોટો અવાજ ગુંજ્યો -

ઉભા રહો....!
તું શું કરે છે?
વળગાડ ઉતનારો અટકી ગયો. બધાએ ચોંકીને પાછળ જોયું. રેખા ત્યાં જ ઊભી હતી. રેખા શહેરમાં ભણેલી ગામના સરપંચની દીકરી હતી. તેને સાપ અને અન્ય પ્રાણીઓ વશિ સારી જાણકારી હતી.
આ રીતે કાકી ક્યારેય સ્વસ્થ થઇ શકશે નહી. તેમને જલ્દી હોસ્પટિલ લઈ જાઓ.
તે કેમ ન થઈ શકે? અને જો તેને હોસ્પટિલમાં કંઈક થાય તો કોને જવાબદાર ગણવામાં આવશે?
મીઠુકાકાની વાત પણ ભૂવાએ ઇર્ષાળુ નજરે રેખા તરફ જોયું પણ રેખા મક્કમ હતી
મારી વાત સાંભળો, આંટીને હોસ્પટિલમાં જ યોગ્ય સારવાર મળશે.
કદાચ તું સાચું કહે છે એક વાર ડૉક્ટરને બતાવવામાં નુકસાન શું છે!

ચાલો, સમય બગાડ્યા વિના, તેમને બાજુના ગામના સામુદાયિક આરોગ્ય કેન્દ્રમાં લઈ જઈએ.
જેવી તે કોમ્યુનિટી સેન્ટર પર પહોંચી, રેખાએ ઇમરજન્સી વોર્ડને જાણ કરી અને ફૂલમતીને દાખલ કરાવી.
તમે લોકો ચિતા કરશો નહીં અને જયાં સુધી સારવાર પૂરી ન થાય ત્યાં સુધી સામેના હોલમાં બેસી જાવ.

ડૉ.સાહેબે સારવાર શરૂ કરી અને ફૂલમતીને એન્ટી વેનમ ઈન્જેક્શન આપ્યું.

હવે સાંજ રાતમાં બદલાઇ ગઈ હતી. પરંતુ બધા ત્યાંના ત્યાં જ હતા કેમકે વાત તેમના ગામની હતી..
ધીરેધીરે ફૂલમતીની સ્થતિમિાં સુધારો થવા લાગ્યો અને તે ફરીથી હોશમાં આવી.

જો તમે તેમને યોગ્ય સમયે અહીં ન લાવ્યા હોત તો દર્દીનું મૃત્યુ થઈ શક્યું હોત.
વાસ્તવમાં, તમે લોકો એવી જગ્યાઓ પર રહો છો જ્યાં સાપ આવવાની શક્યતા વધારે હોય છે.
સાપ મોટાભાગે ઊંચા ઘાસ, સૂકા પાંદડા, લાકડીઓ તેમજ છાણના ઢગલામાં રહે છે. તેથી, તમારી સલામતી માટે, તમારી આસપાસની જગ્યાને સ્વચ્છ રાખો. તમે આ માહિતી તમારા મોબાઈલ ફોન પર પણ જોઈ શકો છો.

અને હા, જો ક્યારેય આવી કોઈ સમસ્યા હોય તો વળગાળ ઉતારનારા પાસે જવાને બદલે હેલ્થ સેન્ટર પર આવો.

મહિ કાકાએ પોતાનો મોબાઈલ કાઢ્યો અને સાપને લગતી માહિતી શોધવા લાગ્યા.

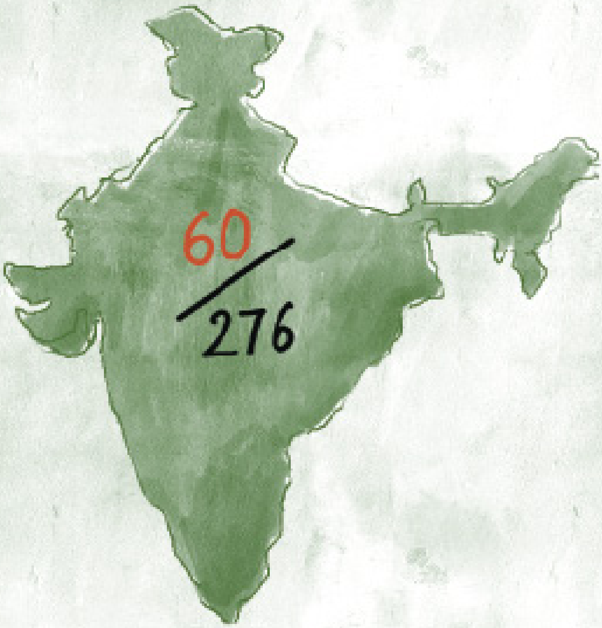

ભારતમાં સાપની 276 પ્રજાતિઓ જોવા મળે છે, જેમાંથી લગભગ 60 ઝેરી છે. આમાંથી, મોટે ભાગે સામાન્ય ક્રેટ, કોબ્રા અને વાઇપર આપણી આસપાસ જોવા મળે છે.

ફૂલમતી હવે પહેલા કરતા વધુ સારી લાગતી હતી. ડોક્ટર સાહેબનો આભાર માનીને જગેસર, રેખા અને બાકીના ગામના લોકો સાથે ઘરે જવા રવાના થયા.

विद्यया ऽमृतमश्नुते

एन सी ई आर टी
NCERT

राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद्
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING